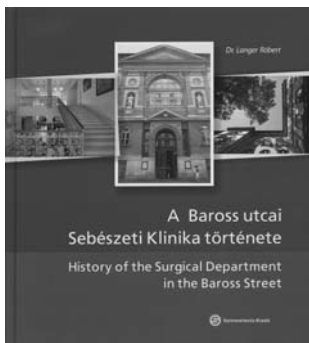

Dr. Langer Róbert (szerk.)

A BAROSS UTCAI SEBÉSZETI KLINIKA TÖRTÉNETE

Hagyomány immár, hogy a klinikák igazgatóinak szerkesztésében egy-egy klinika történetével ismerkedhetünk meg. A jelenlegi Transzplantációs és Sebészeti Klinika (korábban a II. számú Sebészeti Klinika) megnyitásá-

nak 110. évfordulója alkalmából a Semmelweis Kiadó gondozásában összeállítás készült Langer Róbert szerkesztésében a klinika jelenlegi és részben volt munkatársai, Molnár László történész segítségével és részvételével. A könyv röviden, de megfelelő részletességgel ismerteti az épület történetét, az igazgatók nevét, rövid életrajzát, és tájékoztat a klinika jelenlegi munkájáról az egyes részlegek bemutatásával.

A könyv igényes, díszes kiállítású, köszönhető a kiadásért felelős dr. Tancos Lászlónak. Az ízléses és informatív fényképek Szél Ágnes, az angol fordítás Toronyi Éva munkája. Az érdeklődő többet is megtudhat, ha elindul az irodalomjegyzékben felsorolt művek alapján.

A könyv ismertetésében röviden kitérnek a lényegesebb történésekre, részben olyan adatokra is, amelyeket a könyv nem tartalmaz.

Az első Sebészeti Klinika 1870–1876 között épült fel, az Üllői út és a Mária utca sarkán (a mai Bőrklinika helyén). A II. számú Sebészeti Klinikát a tanári kar javaslatára – mivel a betegek és az orvostanhallgatók száma egyre nőtt – az akkori vallás- és közoktatási miniszter, Trefort Ágoston (1872–1888) támogatásával és Ferenc József „Ő császári és apostoli királyi Felsege” jóváhagyásával alapították meg az akkori Szent Rókus Kórház épületében 1880-ban. A tanszék első professzora Lumniczer Sándor (1821–1892) volt, tüdővész miatt bekövetkezett haláláig. Szobra – Balassa János, a korszerű magyar sebészet megalapítójának szobrával együtt – a mostani klinika Baross utcai homlokzatán látható.

Lumniczer Sándor halála után nyilvános pályázaton Dollinger Gyulával szemben Réczey

Imre nyerte el a katedrát. Ő két évvel később memorandummal fordult gróf Csáky Albin (1841–1912) vallás- és közoktatási miniszterhez (1888–1892), amelyben egy új, II. számú Sebészeti Klinika felépítésének szükségességét és sürgősségét indokolta. Dr. Wlassics Gyula (1852–1937), a következő miniszter (1895–1903) e célból megvásárolta a Baross utca 23–31. szám alatti épületeket és földterületet. Az előzetes tervek elkészítésével 1898-ban Kiss István műegyetemi magántanárt bízta meg (aki a női klinikát is tervezte), és egyúttal mintegy félmillió forintot biztosítottak az épület felépítésére és berendezésére. Az építkezést Schoditsch Lajos építómérnök irányította és Rupp Frigyes miniszteri mérnök felügyelte. Az építkezést 1899-ben kezdték meg, és a klinika 3 évvel később, 1901. november 4-én már betegeket fogadott, a klinikai megnyitó előadást Réczey 1902. január 27-én tartotta.

A klinika a maga idejében rendkívül korszerű volt. Több műtő, 144 ágy, központi sterilizáló, fotó- és kémiai laboratórium, több lift volt található benne. A légfűtéses épületet a nyári melegben a pincén átvezetett hűvös levegővel klimatizálták. Forgalmi adataira jellemző, hogy évente 1500 fekvő beteget és közel tízezer járó beteget láttak el, a műtéti szám meghaladta az évi ezret, a műtétek harmadát altatásban végezték, és ugyancsak harmadára tehető a nyitott hasi műtétek száma. A betegek halálozása 5% körül mozgott, ami igen kiváló eredménynek mondható. Barla-Szabó József összeállítása szerint 1892–1909 között 3385 sérvműtétet végeztek, közöttük 506 kizárt sérvet. A halálozás 2,75%, a kiújulás 2,21% volt. Ez utóbbi a mai sebészeti eredményeket közelíti meg.

Nem lehet szó nélkül elmenni Réczey Imre (mellszobra a klinika aulájában látható) tevékenysége mellett. 1848-ban született Pest-Budán, 1871-ben orvosdoktor, 1872-ben sebészdoktor és szülészmester, 1876-ban sebész műtői oklevelet szerzett. Ugyanebben az évben nyert magántanári címet is. 1884-ben nyilvános rendes tanárrá nevezték ki, ettől az időtől 1892-ig, Lumniczer Sándor haláláig a Szent Rókus Kórház III. számú Sebészeti Osztályát vezette az új barakképületben. Munkásságát részletesen ismertetni meghaladja e cikk terjedelmét. A századfordulóig végzett munkásságáról legtöbbit a Hőgyes Endre által szerkesztett *Milleneumi Emlekkönyvből* (Athenaeum Rt., Budapest, 1896) tud-

hatunk meg. Sebészeti tevékenysége rendkívül széles körű volt, csak megjegyzésként említjük, hogy ő végezte az első vesekiirtást hazánkban. Érdekes, hogy a cholecystectomiával kapcsolatos felfogása – Dollinger Gyulával szemben, aki az első epehólyag-eltávolítást végezte idehaza 1893-ban – rendkívül konzervatív volt. Más területen azonban a modern technikák és beavatkozások apostola volt (bőráttűtetés, érvarrat, tetanuszkezelés Behring-savóval). Erről meggyőződhetünk könyv formájában megjelent hét előadásából (*A sebészet újabb kori fejlődése*. Athenaeum, Budapest, 1910).

Réczey Imre 1913. október 31-én elhunyt, az új igazgató kinevezése a következő év júliusában történt meg. Érdekes módon a jelölőbizottság és a kar nem tudott megegyezni az új igazgató személyében, ezért olyan kompromisszumot kötöttek, amely a klinikát kétfelé osztotta. A II. számú klinika igazgatójává a jelölőbizottság által támogatott Kuzmik Pált (1864–1925) (Réczey tanítványát) nevezték ki, ugyanakkor létrehozták a III. számú Sebészeti Klinikát, amelynek vezetésével Verebély Tibort (1875–1941) bízták meg, aki Dollinger Gyula nyugdíjba vonulása után, 1919-ben átvette a tíz évvel korábban az Üllői úton megnyitott, jelenlegi I. számú Sebészeti Klinika vezetését. Kuzmik Pál halálát (1925. december 19.) követően, 1926 júliusában Bakay Lajost állították a klinika élére.

Bakay Lajos (Hódmezővásárhely, 1880 – Budapest, 1959) egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, 1903-ban szerezte meg az orvosdoktori címet. Sebészeti tanulmányait Dollinger Gyula klinikáján kezdte meg, amit svájci, francia és német egyetemeken (többek között a Nobel-díjas Kocher klinikáján) folytatott. Külföldi tanulmányút után előbb a Fehérkereszt Gyermekkorházban (Budapest, jelenleg a Tűzoltó utcai Gyermekklinika) lett sebész főorvos. Érdeklődési köre rendkívül széles volt, végzett ér- és idegvarratot, nyelöcsöpötlést bőrcsővel és mellkasi műtéteket is. 1914-ben a pozsonyi Erzsébet Egyetemre nevezték ki, miután előbb magántanárrá habilitáltak, majd nyilvános rendes tanári kinevezést kapott. (Itt volt munkatársa a nála 7 évvel fiatalabb Sebestyén Gyula, később tanszéki utódja.) 1919-ben, a csehszlovák megszállás után letartóztatták, két hónapot az ilavai fegyházban töltött, majd családjával együtt kiutasították Csehszlovákiából, örök

időkre kitiltva onnan. A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem II. sz. Sebészeti Klinikájára 1926-ban nevezték ki Kuzmik Pál halála után. 1945 után annak ellenére, hogy a népbíróság igazolta, félreállították. Rövid ideig Ivanov szovjet tábornok jóvoltából megszűntek az ellene intézett támadások, de később két szigorló orvos feljelentése miatt ismét védekezésre kényszerült. Az állásától, nyugdíjától, minden vagyonától megfosztott professzor – Dollinger és Verebély mellett minden kétséget kizáróan a XX. század egyik legnagyobb hazai sebészalakja – méltatlan helyzetben töltötte életének utolsó éveit. Emlékét csak később idézte fel Petri Gábor professzor, neki sikerült a személyiségét beárnyékoló szóbeszéd és igaztalan vád árnyát eloszlatni, hosszú évekkel halála után legalább az orvosi köztudatban rehabilitálni.

Őt Ádám Lajos (1879–1946) követte, aki kinevezésekor már előrehaladott vastagbélrákban szenvedett. Ádám kétség kívül rendkívül tehetséges sebész volt, akinek a híre messzire eljutott (állítólag a Mayo testvérek is felkeresték), korai halálát követően Sebestyén Gyula (1887–1954), a hazai mellkassebészet megalapítója lett a klinika igazgatója. Őt követte Rubányi Pál (1904–1984) két időszakban is, az érdemtelenül hányatott sorsú Klimkó Dezső (1900–1972), Mester Endre (1903–1984), Stefanics János (1914–1982) két periódusban.

Az épület 1977-től adott otthont az Országos Traumatológiai Intézetnek Manning János (1918–2008) vezetése alatt 1984-ig, majd 1986-ban megszületett a Transzplantációs és Sebészeti Klinika létrehozásának gondolata. Az épület rekonstrukciója 1988-ban kezdődött meg, Perner Ferenc miniszteri biztos felügyeletével, és hat év múlva, 1994 januárjában fogadta az újjaépült klinika az első betegeket.

A klinika kinevezett igazgatója Perner Ferenc egyetemi tanár lett, aki 1937-ben Budapesten született, itt is végezte el az egyetemet, majd az I. számú Sebészeti Klinikára került. Nem sokkal a szakképesítés megszerzése után 3 évet töltött Algériában. Hazaérkezése után Rubányi professzor a már készülődőben levő transzplantációs program vezetésével bízta meg. Az előkészületeket 1973-ban követte a siker, az első, tartós túlélést biztosító veseátültetés (a beteg 23 évvel élte túl a műtétet). Az európai gyakorlattól eltérő műtéti technikát dolgozott ki, amivel sike-

rült az eredményességet javítani, a szövődmények számát csökkenteni. A transzplantációs klinika létrehozása során sikerült elérnie, hogy minden szükséges laboratóriumi (kémiai, biokémiai, bakteriológiai, virológiai) és diagnosztikai (ultrahang, izotóp, DSA, CT) lehetőség rendelkezésre álljon. 1995-ben végezte el az első sikeres, tartós túlélést biztosító májátültetést (a beteg jelenleg is él). Különleges sebészi tehetsége mellett kiváló szervezőképességének volt köszönhető, hogy az akkori szocialista országok közül elsőként megkapta az Európai Transzplantációs Társaság (European Society for Organ Transplantation) két évente tartott kongresszusának rendezési jogát. Irányítása alatt a szervátültetések mellett a sebészet számos ágát (májdaganatok, epeútsebészet, mellékvese- és mellékpajzsmirigy-betegségek, vesedaganatok, korszerű emlőműtétek) sikerült megvalósítani. Több fiatal sebész számára hosszabb külföldi tanulmányutat tudott biztosítani. 2002-ben mint tanszékvezető nyugalomba vonult, a sebészettel azonban nem hagyott fel.

Perner Ferencet a klinika igazgatói székében Járay Jenő (1944–) követte. Irányítása alatt sikerült biztosítani a már megkezdett programok zökkenőmentes folytatását. Új tevékenységet a hasnyálmirigy-szigetsejt, a hasnyálmirigy-vese kombinált átültetése (Máthé Zoltán, Langer Ró-

bert), a kombinált máj- és veseátültetés (Fehérvári Imre) és a 3 élő donoros májátültetés (Kóbori László, Máthé Zoltán) jelentett.

2009-ben Langer Róbert lett a klinika igazgatója. Sopronban született 1966-ban. Az orvosegyetemet Pécsen kezdte meg. Hosszabb időt töltött medikusként és orvosként a Heidelbergi Karl Ruprecht Egyetemen, majd a texasi Houstonban. Kinevezését követően nagy lendülettel látott hozzá elődei munkájának folytatásához és a tervezett továbblépéshez. Jelentős tevékenységet fejtett ki a tehetséggondozás területén. Rendszeressé váltak és jelentősen növekedtek az élő donorból történő veseátültetések a veseeltávolítások laparoszkópos kivitelezésével. Sikerült megvalósítani a már korábban is tervezett részleges csatlakozást az Eurotransplant szervezethez. Javaslatára fogadták el és alakították meg a Transzplantációs Szakmai Kollégiumot. A betegellátás és a klinika igényeinek megfelelően bizonyos átépítéseket hajtott végre a klinikán, bővítve a járóbeteg-rendelés lehetőségeit. Munkatársai közül ketten nyertek docensi kinevezést, egy munkatársa habilitált és 6 PhD született. Jelenleg a klinika igazgatása mellett a rektorhelyettesi feladatokat is ellátja.

DR. ALFÖLDY FERENC
sebész, Budapest